

JAN NIEWĘGŁOWSKI¹*Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska*

ORCID 0000-0001-9673-4989

Zgłoszono: 04.01.2025; zaakceptowano do druku: 05.01.2025

Kazimierz Pospiszyl, *Terapia przestępców seksualnych. Przesłanki teoretyczne, diagnoza i organizacja*, Wydawnictwo DiG, Warszawa 2021, ss. 185.

Kazimierz Pospiszyl, postać bardzo znana w polskim środowisku akademickim. Jest profesorem nauk humanistycznych, psychologiem, autorem bardzo licznych publikacji naukowych i popularnonaukowych oraz autorem kilkunastu książek. Głównymi obszarami naukowymi autora książki są: psychologia przestępczości, psychopatologia oraz psychologia różnic płciowych.

We *Wstępie* swojej książki autor podał kilka powodów, które skłoniły go do podjęcia powyższej problematyki. Jednym z nich jest podstawowy impuls życia człowieka, jakim jest życie seksualne. Realizacja popędu seksualnego i często agresji z nim związanej, stanowi istotny element egzystencji człowieka i cel zabiegów resocjalizacyjnych. Obszar tych emocji jest na tyle ważny, że musi być on poddany pewnym rygorom wewnętrznym. Bez nich z kolei trudno sobie wyobrazić jakikolwiek porządek i ład społeczny.

W ostatnim czasie nastąpił bardzo duży rozwój wiedzy o naturze ludzkiej. Osiągnięcia na tym obszarze potwierdzają, że nieokiełzany wcześniej popęd seksualny, poprzez odpowiednią wewnętrzną samokontrolę, w dorosłym życiu człowieka jest o wiele trudniejszym do opanowania i poprawienia drogą oddziaływań terapeutycznych.

Autor określa terapię przestępców seksualnych jako „walkę żywiołów”, w której uczestniczą dwie strony. Pierwsza to wypaczone fantazje, które są odporne na wszelkie ingerencje zewnętrzne. Druga strona to poszukiwanie silnej nagrody, która jest wadliwym sposobem realizowania popędu seksualnego.

We współczesnym życiu społecznym zauważamy gwałtowny wzrost ilości dewiacji i przestępstw seksualnych. Według autora środki przekazu wymusiły z jednej strony transparentność życia intymnego, z drugiej strony dostarczyły opinii publicznej informacji o wielkiej skali sensacji i ładunku emocjonalnym. Autor

¹ Ks. dr hab. **Jan Niewęgłowski**, prof. UKSW, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Wydział Nauk Pedagogicznych. Adres e-mail: j.nieweglowski@uksw.edu.pl.

zastrzega, że na powyższe dwa argumenty trudno jest o jednoznaczną odpowiedź. Skutecznej pomocy, osobom uwikłanym w zakazane skłonności, można udzielić jedynie na płaszczyźnie racjonalności.

Inną przyczyną powstania omawianej publikacji jest zachodząca zmiana cywilizacyjna polegająca na diametralnie innym podejściu społeczeństwa do ludzi popełniających przestępstwa seksualne. W przeszłości często osoby te były postrzegane jako potwory zasługujące na dotkliwe kary i ostracyzm społeczny. Dzisiaj próbuje się zrozumieć ich postawy i przyczyny zachowań. Niejednokrotnie sprawcy przestępstw seksualnych sami byli ofiarami złego traktowania lub nie ułatwiono im nabycia mechanizmów autokontroli niezbędnych do właściwego funkcjonowania w życiu społecznym.

W omawianej publikacji autor ukazuje próbę zaprezentowania poglądów i badań starszych i najnowszych omawiających tę delikatną sferę życia człowieka. Komentarze towarzyszące tym badaniom, jak stwierdza sam autor, wskazują na przydatność ich zastosowania w terapii osób, które popełniają czyny zakazane obyczajem i prawem. Autor w swojej publikacji omówił osiem strategii i modeli terapii pracy z przestępcami seksualnymi.

W pierwszych dwóch rozdziałach przedstawione są dwa „żywioły”, czyli dewiacje i przestępstwa seksualne. Rozdział pierwszy szczegółowo opisuje fantazje oraz szeroki nurt psychoanalitycznych poglądów i doświadczeń z obszaru terapii. Natomiast rozdział drugi przedstawia sytuacje warunkujące spaczony sposób realizacji popędu seksualnego oraz kilka postulatów resocjalizacyjnych, odwołujących się do popularnej dzisiaj psychologii środowiska. Środowisko bowiem kształtuje zachowanie każdego człowieka w sposób niepowtarzalny.

W rozdziale trzecim autor przybliży poglądy psychologa kanadyjskiego Williama L. Marshalla. Jest on autorem filozofii oddziaływań terapeutycznych i resocjalizacyjnych: *strenght – based approach* (podejście oparte na potencjale wewnętrznym). Terapia ta odwołuje się do dobrych stron w człowieku i ich rozwinięcia, które z kolei zdominują i podporządkowują sobie cechy negatywne w osobie.

Rozdział czwarty zwraca uwagę na bardzo ważny problem, a mianowicie na odbudowę silnych związków interpersonalnych w procesie terapii i resocjalizacji przestępców. W osobach popełniających przestępstwa seksualne takie relacje nie zaistniały lub były tak słabo ugruntowane, że nie zapobiegły popełnieniu wykroczeń w tej dziedzinie.

Kolejny rozdział autor poświęca poczynaniom psychokorekcyjnym w pracy z przestępcami seksualnymi. Głównym ich celem jest wypracowanie w takiej osobie mechanizmów samoregulacji. Ich bowiem brak doprowadził do postaw negatywnych. W terapii akcentuje się tzw. „reparację” i wzmocnienie tych mechanizmów.

Rozdziały szósty i siódmy przedstawiają dwa bardzo popularne modele organizacji i zastosowania oddziaływań terapeutycznych. Przeznaczone są one do pracy z tzw. mainstreamem przestępców (wszystkich), jak również z przestępcami seksualnymi.

W rozdziale ósmym omówione jest środowisko lokalne jako niezbędny składnik opieki postpenitencjarnej nad przestępcami seksualnymi. Przestępstwa i dewiacje seksualne należą do najgroźniejszych przejawów destrukcji porządku społecznego. Przestępcę seksualnego należy pozostawiać pod baczny nadzorem bardzo długo, a w przypadkach uzasadnianych do końca życia. Autor przybliżył modelowe rozwiązania organizacyjne w kilku anglojęzycznych krajach. Szerzej jest omówiony popularny program społecznej readaptacji przestępców seksualnych jakim jest Koło Wsparcia i Odpowiedzialności.

Dwa końcowe rozdziały, dziewiąty i dziesiąty, autor poświęca tzw. populacjom specjalnym, czyli osobom z niepełnosprawnością intelektualną. Rozdział dziewiąty opisuje młodzieńców i mężczyzn popełniających przestępstwa seksualne. Rozdział dziesiąty natomiast przedstawia kobiety przestępczyni seksualne i ich terapię. Przez bardzo długi czas uważano, że osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie są zdolne do zrozumienia życia seksualnego. Wieloletnia obserwacja wykazała, że ich seksualność jest mało wyrafinowana i często wypaczona. Postawy takie rodzą z kolei obawy i niezrozumienie reszty społeczeństwa. W przypadku popełnianych przestępstw seksualnych przez kobiety narosło w tym obszarze wiele różnych opinii. Jedna z nich uważa ten problem za marginesowy, inna z kolei za niesłusznie pomniejszane zjawisko. Ogólnie rzecz ujmując notuje się niski odsetek przestępstw popełnianych przez kobiety.

Publikację uzupełniają dwa ważne aneksy. Pierwszy nich wyjaśnia skalę Marshalla (TRS -2) i jej skuteczność w terapii przestępców seksualnych. Warto nadmienić, że powyższą Skalę stosuje w terapii bardzo wiele ośrodków na całym świecie. Natomiast drugi załącznik przedstawia historię powstania i szerokie spektrum działalności seminarium internetowego zorganizowanego przez Departament Sprawiedliwości Stanów Zjednoczonych odnoszących się do przestępstw seksualnych. Inicjatywa ta przedstawia szereg najnowszych wyników badań, jak również omawia ciekawe pomysły i inicjatywy programów terapeutycznych.

Jak sam Autor stwierdza we wstępie, jego publikacja przeznaczona jest nie tylko dla osób, które specjalizują się w terapii przestępców i dewiantów seksualnych, ale dla wszystkich zainteresowanych pewną kontrolą mechanizmów rządzących potrzebami seksualnymi.

Podsumowując, publikacja prof. Kazimierza Pospiszyla ma niewątpliwie dużą wartość poznawczą. Autor na podstawie bogatej literatury przybliżył omawianą problematykę w sposób jasny i dogłębny, ukazując zarazem szereg praktycznych modeli terapii osób z zaburzeniami na tle życia seksualnego. Książka posiada jeszcze inny znaczący walor. Uświadamia dzisiejszego czytelnika o problemie ciągle żywym i aktualnym. Zaburzenia życia seksualnego nie należą bowiem do historii. Obserwacja dzisiejszego stylu życia i dane empiryczne z niego płynące przeczą temu faktowi. „Walka żywiołów” ciągle trwa. Do zaburzeń na tym obszarze niewątpliwie przyczynia się łatwa dostępność do materiałów pornograficznych oraz ciągle epatowanie tymi treściami np. poprzez różnego rodzaju reklamy. Tym

bardziej omawiana publikacja może uwrażliwić czytelnika na pewne sytuacje, jak również może ułatwić udzielenie fachowej i kompetentnej pomocy osobom jej potrzebującym.